

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גיליון קלב | האזינו עדין כ"פ

שאל אביך ויגדך – תפיסת מציאות ה' ברב ותלמיד

של המחשבות זרות, יטבול ויטהר בתוך כלים שהם אותיות הקדושים, ועל ידי זה יתברר הכל לקדוש העליון כנזכר.

והתכלית היא לא רק לשעשעו לרגע בקושיות וסתירות, אלא ש'לומדי תורה' צדיקים ויכולו בעבודת התפילה שלהם תמיד על ידי המחשבות הזרות לעלות 'הלוך ועלה ממעלה למעלה בדביקות והתלהבות'. דהיינו שצדיקים גדולים בהיפגשם בעת עבודת התפילה המרוממות שלהם במחשבות זרות, הנה הם מפיקים מהם דבקות והתלהבות המתלבשים על אותם עניינים 'זרים' שעלו להם במחשבותיהם, לחבר גם אותם אל עבודתם בקודש, ההולכת ונעשית כל העת בהיקף יותר גדול ורחב. כהמש"ד הבעש"ט.

וזהו אם בחקותי תלכו, ואמרו רבותינו ז"ל זה לימוד תורה, ואמר לשון תלכו כלומר שתלכו תמיד ולא עומדין במקום אחד, במדרגה אחת, אלא שתלכו תמיד, הלוך ועלה ממעלה למעלה בדבקות והתלהבות, עד שתגיעו למדרגה עליונה לדבק מחשבותיכם למעלה בכל העולמות, כמו מי שעולה מעולם לעולם, כענין ד' שנכנסו לפרד"ס מרוב הדבקות והמחשבות הטהורות וזכות, ואז ונתתי גשמיכם בעתם, כלומר שגם הגשמיים והחומריים שלכם יזדככו, וגם הניצוץ יעלה בעתו ר"ל בעת הצורך שיוכל לעלות, יזמן לכם המחשבה זרה, בכדי לזכות אתכם להעלות הניצוץ, ולא כשאר בני אדם שבא להם מחשבה זרה מחמת מחשבותיהם שלא מטהרה מדברים גשמיים, ולא כן אתם ההולכים בחקותי כנזכר, ואם תבא לכם מחשבה זרה תוכלו להעלותה אל הקדושה.

'שני מיני השגות אלהות יש': ובכדי להבין מהו נושא השיעור והסוגיא שאותו מלמד הרב את תלמידו, ומהי ההבנה שמבין האב לבנו בעת שהוא מלמד אותו באמצעות ההסתרות והקושיות, ומהי השמחה הגדולה כאשר הבן אכן לומד ומבין את השיעור. נביא את דברי הר"צ הכהן מלובלין, בצדקת הצדיק אות קפט, על שתי תפיסות מציאות ה' שישנן בעולמנו. האחת נובעת מהבנת המציאות החידתית של מעשי בראשית. ובומנינו היא תפיסת מציאות ה' הבאה מה'סובב כל עלמין' דהיינו מעניינים המקיפים את כל הבריאה, במעגלי היקום הסובבים את האנושות כולה אשר אין בידי אנוש להבינם, כי אם על ידי אמונת הבריאה. כמו גבולות היקום ומקור החיים ומהות התודעה, כמו גם סיבת עצם קיומם של כל כך הרבה חוקים שנתגלו בידי המדע המאפשרים את עצם קיום החיים על האדמה. אף שהעניינים המציאותיים הקרובים אלינו ואת 'העולם כמנהגו נוהג' שבהם, נתגלו על ידי המדע באופן פעולתם ביתר שאת ועז, המאפשר שימוש בלתי מוגבל לנחות האנושות, הנה ממעגלי העניינים הרחוקים והמקיפים ישנם קושיות יותר חזקות, כמו הבנת דרך פעולת גלי האור (הקוונטים) שיש בזה סתירות המוכיחות שתלוי זאת בדעת הבדוק. ותופעת ה'חורים השחורים' הנצפים בקצות היקום הסותרים במוחש את כל תורת כוח המשיכה והכבידה. הנה זו תפיסתם של האבות, שהבינו את האלוקות ובנו את אמונתם מתוך אותם תמיהות על 'הבירה הדולקת' המכריחים להאמין בראיה תבונית כי יש מנהיג לבירה. וכאבות הורישו תפיסת מציאות זו לבניהם אחריהם.

'שני מיני השגות אלהות יש': אחת מצד הבריאה מכיר שיש בורא וזה נקרא מעשה בראשית. שנית מצד ההנהגה וזה נקרא מעשה מרכבה איך השם יתברך רוכב על הברואים. והם שתי מדרגות דראיה וידיעה של אבות ומשה רבינו ע"ה הנזכר בוזהר וראא עיין שם. שהאבות השיגו מצד הברואים כמו שאמרו ז"ל באברהם אבינו ע"ה ראה בירה דולקת וכו' והיא נקראת ראיה דאתגליא, ולכן נזכר אותו שם {שד-י} אצלם שם בכתוב, המורה שאמר לעולמו די כדברי חז"ל, ופירש הרבי ר' בונם זצ"ל שיש די בבריאה זו להכיר אלהותו יתברך על ידו... וכן תואר אב הוא שם טפל לבן וזו השגת אבות העולם.

אמנם ישנה תפיסת מציאות ה' נוספת הבאה מתוך הנהגת ה' בעולם אחר שכבר נבאר, הנהגה הנראית על יריאוי - על עמו ישראל. הנהגה זו אינה נראית בהוכחה מדעית ובראיות של סיבה ומסובב והסברים נדרשים לחידות הבריאה ומעשה בראשית, הוכחות היכולות לשכנע כל אדם חושב בהיגיון. אלא ניכרת וידועה מתוך עובדות ותולדות בקורות הדורות של ישראל והעמים, בניסי הקיום של ישראל אלפי שנים עם כל תורתם וערכיהם שהם מתבררים כנכסים גם לכל קיום אנושי, וההצלה מכל הצרות והשמדות, עובדות שבהם ניכרת לכל מבין ומכיר, השגחתו ומציאותו במוחש. הכרה שתמציתה נמצאת וכתובה בתורה ובמצוות שבעקבות כל אותם מאורעות, ולכן בכדי שתהיה 'ידיעה' באותה הכרה צריך ללמוד מפיו רב לתלמידים המתבטלים אליו בעת למדם. וכמו בית דין הלומד את המאורעות המובאות לפניו בכדי להכיר ולדעת היטב את המציאות ואת המונות של העושים והמבצעים, בכדי להסיק את הדין החל עליהם. פעולה הדורשת הרבה לימודים והתנסויות מפי רבנים ודיינים ותיקים. וזאת השגת משרע"ה רבן של ישראל. כהמש"ד שם.

בקשו פני: בליקוטי תורה מהרב בעל התניא בדרושים לסוכות ושמ"ע, מסביר את כל הנעשה בימי הדין והרחמים של חודש תשרי, ואת ה'בכסה' ביום חגיגו, בהסבר שכתבו הרבה צדיקים מתלמידי הבעש"ט, שהוא כעניין 'רב ותלמיד' שהרב מלמד את התלמיד משהו חדש, באמצעות פעולה של הסתרת דבר מה. ובגליונות הקדומים הבאנו מהצדיקים המסבירים ימים אלו בנעשה בין אב לבנו מקטנותו על גדלותו, והפרדתו ונסירתו מהוריו, ומקיומו ההכרחי בהם, עד כדי עמידתו בעצמו מולם וגם בביתו - פנים אל פנים. וכהכנה ליוהכ"פ בו קיבלנו את הלוחות והתורה מחדש, ראוי להתעמק בהבנת ימים אלו בדרך ההסברה של 'רב ותלמיד'. ויש בתלמידי הבעש"ט גם הסברים לכל הנעשה בימים אלו, שהוא כמו הנעשה בין בני זוג, ויש בכל אחד מההסברים מה שאין באחרים, בכדי להבין את הנדרש בימים אלו, וכמשי"ת אי"ה בגיליון לסוכות בא. ובדבריו שם בלקו"ת, שהוא כמשל 'אב שרוצה להבין חכמת בנו', דהיינו לא לבחון את חכמתו, אלא ללמדו ולהבינו במשהו חדש, הא כאילו מסתתר ממנו עד שהבן מתלמד מה לעשות בעת הסתרתו, לא ליפול ברוחו אלא לחפש היטב. והוא 'שיבין שההסתר' שבעו"ז 'אינו אלא בכדי שייבקש הבן' את השי"ת 'וימצאנו', ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו, וגם הבן שמח במצאו את אביו מחדש. ואזו דבריו בלקו"ת.

עד"מ אב שרוצה להבין חכמת בנו, אזי מסתיר א"ע ממנו בכדי לידע ולהכיר חכמת הבן שיבין שההסתר וההעלם הזה אינו אלא בכדי שייבקשו הבן וימצאנו, ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו והכרתו בזה כי יחפשו בחפש מחופש לרדוף אחריו... כך הנה כתיב בכסה ליום חגיגו שמסתיר ומכסה א"ע ברה"ב בשביל שתגדל השמחה במועד חג הסוכות. וביאור הענין הזה כי הנה ר"ה הוא יום הדין ומשפט לאלהי יעקב שמראה א"ע כאלו מסתלק השראתו ואינו רוצה כ"א להיות דין ומשפט על אלהותו ית' איך לשכון בעקב, ומדקדקין על כל מעשי האדם להביא במשפט כל המשכחות אלהותו שהמשיך כל אחד ואחד על נפשו לפי בחי' מדרגתו בשנה העבר, וכל מה שימשיך עליו עוד על להבא בשנה זו ואם הוא ראוי לכך, והרי הוא כאלו מסתיר א"ע ממנו כו', אבל ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא כתיב בפ' וילך שבחי' ההסתר וההעלם בזה אינו בבחי' הסתר והעלם אמיתי, על צד עצם ההעלם לומר שהוא תכלית כוונת המכוון ח"ו להיות כמו רוגז אמיתי ח"ו, אלא שכדי שייבקשו פניו ולהתגלות גילוי אלקות ית' בחג הסוכות עשה כן, שיהא שמחתנו שתתגדל השמחה בהתגלות מההעלם אל הגילוי. וזהו ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא... ולכן אנו מבקשים פניו בכל התפלות ותחנונים שמראש השנה ועד יו"ב במלכויות זכרונות ושופרות וצועקים מלך מלך, להמשיך מלכותו עלינו מראש השנה ועד יו"ב, דהיינו התגלות רצונו... שהוא עד"מ כמו כאשר יחטא איש לאיש הרי הוא ברוגז עמו וכאשר הוא מבקש פניו מוחל לו ומעביר ממנו פניו של זעם ומראה לו פנים של אהבה ורצון להתגלות לו אהבתו, כך השי"ת מוחל עוונות עמו ומעביר מהם הפנים של הרוגז וההסתר בהגלות נגלות עליהם אור פניו... עד שבחג הסוכות נגלה כבוד ה' מההעלם אל הגילוי ולכן הוא זמן שמחתנו.

ואם כפשוטו של דבר צריך להבין מאוד בדבריו איך יהיה כל הדין והמשפט של ר"ה, והסליחה והיריעה של יוהכ"פ, והשמחה של חג הסוכות, רק כאיזה בחינה של אב לבנו בהסתרות כדי שימצאו, וישמחו בו למרות שאז יהיה באותו מצב שהיה לפני הסתרתו, כאיזה שמחה ושעשוע זמני בלבד.

'רצון האב ושמחתו': והאמת שיסוד משל זה הוא כבר מהבעש"ט הובא בבעש"ט עה"ת בחקותי, שהמחשבות הזרות הבאות ליהודי בעת התפלה, ומסתירות לו את מחשבותיו הקדושות והטובות של התפילה, הוא במכוון על מנת שיתחזק בתפילתו יותר ויותר, וכדרך הצדיקים הראשונים יתאמץ עם המחשבות הללו לחברם ולקשרם לעבודת ה'. וכמו אב שהוא רב לבנו תלמידו, המקשה לבנו קושיות שונות בדבר הלכה שאומר לפניו, שכונתו לחדרו לשפר את הבנתו.

והוא על דרך משל בן חביב האומר לפני אביו דבר הלכה, והנה אביו מקשה אותו קושיות שונות, ומתעהו מדרך הפשט, והנה אין ח"ו כוונת האב לסתור דברי בנו ולהטעותו, שישאר נבוך ותועה, אך אדרבה האב להדריך קא מכון, שיעשה הבן דבר נגדייות נגד הקליפות הקושיות ויתרץ, וידרוך הדרך האמת והישר בפשט ההלכה, וזהו רצון האב ושמחתו, כמו שכתוב {אם} חכם בני 'ישמח ליכי גם אני' וגו', והנמשל הוא מובן כי כאשר באה מחשבה זרה צריך להתעורר מאוד ולהעלותה בקודש, עם אותן מחשבות קדושות שמכוון ומייחד עם הדיבורים שהוא מדבר. וזהו שאמרו מטבילים כלים בתוך כלים, כלומר כלים הם האותיות

אבל תואר רב טפל לתלמיד וזהו השגת משה רבן של ישראל. וידיעה הוא בהנהגה כמו שנאמר הודיעני נא את דרכיך, ולא אתגליא כמו שנאמר וחנותי את אשר וגו', ולא הודיעו רק ידע דשמו הוי"ה, הוה ומהוה הכל הוה ויהיה, דהיינו כמו עד שלא נברא העולם כן עכשיו, דזה אי אפשר להיות מחשבה תפסה. וזהו הדעת מדריגת משה רבינו ע"ה שהוא כולל כל נפשות התלמידי חכמים מישאל, ואי אפשר להשגה זו אלא מי שהוא תלמיד חכם. אבל השגת הראיה של האבות שהם כוללים כל הנפשות כולם מישאל זה אפשר לכל אחד אף שאינו תלמיד חכם להשיג שהשגה זו מוטבע בו מאבותיו מצד שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב... וגם לתלמיד חכם בעתות ההעלם יוכל להתחזק על כל פנים בהשגה זו שמורשה לו מהאבות.

ה' אלוהי ישראל מלך: והנה תפסת מציאות ה' שמתוך הבריה ההקפית עצמה הולכת ועלמות מודי דור ובכל שנה (כגלויות הקדושים) ובפרט מעת שהמציאות הטבעית הקרובה אלינו הולכת ומוסברת על ידי המדע וגורמת לכפירה ומינות, הנה נדרשת מצד ישראל התעצמות יתירה בהכרת מציאות ה' שמתוך התפיסה השנייה בהיגלותה על עמו ישראל המקבלים עליהם את מלכותו יותר ויותר מתוך הוראות ה' רב אל התלמיד ומתוך התורה והמצוות, והיא היא הממשיכה לקיימם ולהצילם, ועליה אנו מבקשים ב"ה ש'יכירו וידעו כל באי עולם', כיצד דווקא 'ה' אלוהי ישראל מלך'. וכמו שכתוב בחנה אריאל מהר"א מהאמיל בפ' חיי שרה בהשמות בסוף בראשית. (ויסודם של דברים הוא מלקות ניצבים) שעיקר הדין בר"ה אינה על העניינים הגשמיים כיצד ואין יהיו, אלא בעיקר כמה תורם מתוכם מציאות ה' ומלכותו. וכמה יראה כל יהודי את עטרת המלך, המציגה ומכירה את מלכותו ומוציאה את תכונת המלכות מהעלמה לעיני כול, ומוזה נגזרים העניינים הגשמיים. ויחד עם ההסתר הבא בימי ר"ה מההתעצמות ההסתר של תפסת מציאות האלוהות ההקפית מעצם תהליך הבריה והצמצום הנמשך כל שנה, באה גם הכרה יתירה של תפסת מציאות ה' מתוך הנהגת ה' עם עמו בחסד וברחמים, והשפעת י"ג מידותיו עליהם, ולכן אומרים המלך הקדוש והמלך המשפט. והצדיקים בימים ההם הרגישו בליבם ובמחשבותם את שני העניינים גם יחדיו.

ובזה יובן עוד ענין א' מה שאנו אומרים בראש השנה וביום הכיפורים ובכן תן פחדך הוי' כו' ואימתך כו' והלא הבקשה היא טוב מאד גם לכל השנה ולמה אין מבקשים זה בכל השנה, אלא רק מבקשים תן בלבנו לאהבה וליראה כו'. עוד יש להבין מה שאומרים בר"ה ובעשיית המלך הקדוש. דהנה כתיב מלכותך מלכות כל עולמים פי' שזהו בחי' ממכ"ע (כל"א ער גיסט אן חיות אין אלע עולמות) וזהו בכל השנה שמנהיג העולם בכללותו ואין לך דבר נעשה חוץ ממנו בכללות ופרטיות הנהגות העולמות כמו מסדר את הכוכבים כו' וגשם ושלג וכל הפרטים, הכל נגמר בר"ה איך יהי' ההנהגה באיזה אופן ובאיזה זמן יהי' הגשם ושלג כמ"ש מי לא נפקד כהיום כו'. אבל זה רק טפל וטפל לעיקר המשפט דר"ה כי עיקר המשפט לאלקים... כמה יהי' נגלה ממנו האור אלקי לנבראים ונשמות שיכירו את בוראם ויהיו בטלים אליו לגמרי... וזהו בחי' רה"ש ועשיית שאומרים המלך הקדוש.

שני שכליות שוים: וזאת ההגדרה העצומה אשר כתב בקדושת לוי כי תשא, בשם המגיד ממעריש, על הי"ג מדות של רחמים שהם כנגד הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, דהיינו שאף שהקב"ה לית מחשבה תפיסא ביה כלל, הנה הוא מצטייר לפנינו - כרב המצטייר ומצטמצם לתלמידו - באמצעות מידותיו של רחמים, ובהם מציאות ה' נדרשת ונתפסת בעולם, כדרך שהתורה נדרשת באמצעות מידותיה.

או יאמר, שלש עשרה מדות.... והי"ג מדות אלו הם נגד י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן... כי הכלל השם יתברך ברוך הוא לית מחשבה תפיסה כו', אך מה שהאדם רואה בהברואים מדת גדולה וכן מדת גבורה כו', וכן מדת מלכות מה שהאדם רואה בהברואים מזה ידע - {ש}אם בהברואים הם מדות אלו, מפל שכן אצל הבורא ברוך הוא. והנה אמר אדמו"ר ועשיית שנים כרובים זהב, ואמרו רבותינו ז"ל כרביא. {פי' כפני תינוק תלמיד} דהיינו שהרב לומד עם תלמידו ובאמת שכל הרב הוא גדול יותר משכל התלמיד (עד אין סוף) וצריך הרב לצמצם שכלו להשוות בשווה לשכל התלמיד בכדי שהתלמיד יבין שכל הרב נמצא יש כאן שני שכליות שוים שכל התלמיד עצמו ושכל הרב, אף על פי שהוא גדול אף על פי כן השווה שכלו בשווה לשכל התלמיד ושניהם הם שכל קטנות. וזהו שנים כרובים, כרביא.

הנה על ידי הנהגת ה' עם היהודי בחסד וברחמים בסליחה ומחילה, וכך גם בהנהגתו בכללות ישראל והצלחם בכל הדורות, מתגלית מציאות ה' ונתפסת בעיני כול. ושם בקדושת לוי - פרשת כי תשא הוא ממשיך ומבאר את י"ג המידות בפרטן כיצד הן מלמדות אותנו כאב אהב וכו' לתלמיד את מציאותו יתברך. יעו"ש באורך.

או יבאר י"ג מדות. הכלל הוא, כי יש שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן וכנגדן יש שלשה עשר מדות שאמר משה רבינו עליו השלום בתורה. ובנין אב מורה על החן שיש לנו חן אצל הבורא ברוך הוא. ויבואר על דרך משל, אם התינוק מדבר איזה דבר חכמה אז האב יש לו תענוג ושעשועים מהדיבור של התינוק אפילו אם האב יודע שזה הדיבור אינו שלו רק מה שלמדנו אמו אף על פי כן האב מושה עצמו ומצמצם שכלו הוה והנקי אשר אין להשיג בשכל הקטן של התינוק ואפ"ה מתענג האב בו ומשתעשע עמו ונמצא האב מושה שכלו לשכל התינוק בכדי להשתעשע בו והכל הוא מחמת שהבן יש לו חן אצל אביו

מצמצם שכלו בשכל הבן. כן הבורא ברוך הוא וברוך שמו כביכול מצמצם כו', ועל הכוונה הזאת מרמו מדת בנין אב נגד מדת חן, כי מחמת החן שיש לנו אצל הבורא ברוך הוא מצמצם עצמו בישראל עם קדושו.

משל ונמשל: ואלו הם הדברים גם בשם הבעש"ט שהובאו במאור עינים - פרשת פנחס שתכלית כל המציאות היא להבין ממנה במשל ונמשל את האלקות המסתתרת בה, 'במה שהוטבעו מדות עליונים גם כן בדברים שפלים וחומרים'.

כללא דמלתא כי כל הדברים הגשמיים והנבראים הם רק משל להבין מהם הנמשל שהיא בחי' אלקות שבדבר ההוא, שעל ידי זה הוא מלא כל הארץ כבודו. כמו שאם רוצה הרב להבין לתלמיד איזה ענין שאין אפשר להתלמיד להשיג הדבר כי אם שישפיל לו הרב הדבר וילביש לו כפי שכלו ועל ידי זה יבין הנמשל. כן הוא כוונת הבורא ב"ה בעולמו במה שהוטבעו מדות עליונים גם כן בדברים שפלים וחומרים כמ"ש ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע כי זהו הבחירה שביד האדם להמשיך את עצמו עם אותו המדה או למעלה או למטה. ובחרת בחיים פירוש בחיות בכוונת הבורא ב"ה שבדבר ההוא כי בהיפוך ח"ו נקרא מיתה שמוריד המדה למטה.

ואף כל המידות הנמצאות למטה מרמוזות על עניינים גבוהים שיש למעלה, והחטא הוא עצם ההבדלה ביניהם. וכנ"ל בקדושת לוי. כהמש"ד שם.

כמבואר אצלנו במקום אחר בשם הבעש"ט נבג"מ כי האהבה (העליונה) {התחתונה} בכדי שעל ידי זה יוכלו לבא לאהבת ה' שמבלעדי זאת לא יתעורר בו מדה היא ועל כן אמרה התורה ואיש יקח את אחותו ונמשך למטה עם אותו המדה איך לא נתן דעתו להבין כי חסד הוא פירוש שהוא נובלת ממדת החסד העליונה בכדי שעל ידי זה יהיה לו בנקל לבא לאהבת הבורא ב"ה ואדרבה על ידי זה נמשך למטה ומכריח כביכול רצון וכוונת הבורא ב"ה לשנותו וד"ל ואין לך פגם גדול מזה ח"ו.

ולכן הוא צריך להכיר את מציאות ה' מהנהגה הפרטנית שהיהודי רואה בהנהגת ה' איתו אף בדברים הפרטיים ביותר בענייני האהבה ויראה שלו שבהם הקב"ה מתלבש ונתפס אצלו. כהמש"ד שם.

כמאמר הבעש"ט נבג"מ ע"פ משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים כי אפילו בשעה שהרשע הולך לעשות עבירה בחדר מיוחד נופלת עליו יראה ומתנדמה כאלו רואה אותו שום אדם והו' שהיראה העליונה מצמצמת את עצמו אצלו בעת ההיא להביא יראה בלבבו בכדי שיירא מחבורא ב"ה ויעזבו סכלותו אלא אדרבה באהבה ויראה ההיא יהיה נקל לו להתחיל לאהוב אותו יתברך וע"כ מתדמה לו כאלו א' משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים.

וזהו עיקר התשובה, להשיב למציאות ולראות בה את מקורה העליון, שהוא צמצום הנהגת האלוהות איתו במאורעות אלה.

וזהו גם כן פירוש הפסוק שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוניך קחו עמכם דברים גו' אמרו אליו כל תשא עון גו' שהפירוש הוא שובה ישראל עד ה' ואיכות התשובה הוא על ידי אלקיך שהוא צמצום אלהותו יתברך ומדותיו בכל הדברים השפלים והחומרים תבא דווקא לידי תשובה כאמור לעיל כי לית אתר פנוי מיניה ששם הוא גם כן אלהותו יתברך שמתצמצם אצלך בכדי שתוכל לאחוז עצמך בו יתברך ובמדותיו.

להשיג אלקות מתוך הטוב: והנה האדם המטיב ללמוד את מציאות ה' בשכל ודעת הוא זוכה לטובה וברכה מאת ה' בהיותו ראוי ומוכשר לקבל מוזאת את תפיסת מציאות ה' מתוך ההנהגה הטובה שלו איתו. אבל אם רח"ל שכלו קטן והוא בקטנות הנה תפיסת מציאות אצלו באה מתוך עוני וצער ח"ו. ולכן ראוי כי ילמד היהודי מפי רב את מציאות ה' כיצד הוא נתפסת גם בטובת ה' איתו. כמבואר עינים - ליקוטים.

הנה הקודשא בריך הוא ברש העולם בכדי שיגלה טובו להנבראים כנודע נמצא מי שהקודשא בריך הוא משפיע לו רב טוב לו ראוי להשיג אלהותו ביותר שהרי הטוב שרצה לגלות לנבראים נשפע לו וזו כוונת הבריה מטבע הטוב להטיב והטוב הוא חיות הקודשא בריך הוא נמצא בידו רב טוב לדבק בו כביכול והנה עינינו רואות בחינה היפך זה שעל ידי העוני יותר מתקרב לה' יתברך. והענין הוא למשל כמו כשאדם רוצה ללמד השכלה איזה דבר לחבירו אם הוא בר שכל יכולים לגלות לו שכל הרבה בלי לבושים אך מי ששכלו קטן אם לא ילבישו הדברים לא יבין כלל השכל הגדול לכן מסתירים ומלבישים כפי שיעורו שיוכל להבין ולקבל הדברים כמו כן הדבר הזה בודאי על ידי רב טוב שהוא חיות הקודשא בריך הוא ראוי להשיג אלהותו כאמור אך אי אפשר לקבל זה מפני שהשכל קטן ואי אפשר להבין טובות הקודשא בריך הוא בלי לבושים שעל ידי הטוב ישוב להקודשא בריך הוא אבל על ידי העוני אף מי ששכלו קטן מפני דחיית עוני שב אל ה' ואילו היה לו שכל גדול היה על ידי הטוב מבין יותר. והנה מפי עליון לא תצא הרעות והטוב רצה לומר שבהרעות גנוז הטוב כי כל מה שנשפע מאתו יתברך הוא טוב אף שנראה רעה עיקר הכוונה לטוב... כדי להביא אותו אל השכל ועל ידי זה יופתח הרחמנות והטוב נמצא הכל טוב שאין רע יורד כנ"ל.